

лей чоловіків і жінок як у публічному, так і приватному житті. Розглядаючи моделі поведінки статей як результат процесу соціалізації індивідів у двох групах – хлопчиків і дівчат, звичне для суспільно-політичної риторики поняття «жіноче питання» (швед. *kvinnofråga*) замінюють більш адекватним терміном «статеве-рольове / гендерне питання» (швед. *könsrollsfråga*).

Отже, доходимо висновку, що появи ідеї гендерної рівності і визнанню її як суспільної цінності у Швеції передувала низка передумов, укорієних в історичних та соціально-економічних умовах розвитку шведського суспільства, його культурних, політичних і правових традиціях, способі життя та ментальності шведів, які дослідники пов'язують із формуванням шведської моделі держави загального добробуту та становленням «державного фемінізму».

Ключові слова: ідея гендерної рівності, ментальні, соціально-економічні і суспільно-політичні передумови та фактори, шведське суспільство.

ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ У ЗАРУБІЖНІЙ НАРОДНІЙ ПЕДАГОГІЦІ

**Микола Євтух, д. пед. н., проф.,
академік НАПН України**

Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

Зародившись у сиву давнину, досвід та знання людини у галузі виховання ускладнювалися з плином часу. Утворювалися виховні системи різних народів світу, які відрізнялись одна від одної. Про самобутність та національну особливість виховних систем різних народів неодноразово підкреслював К. Ушинський, який вважав, що «незважаючи на схожість педагогічних форм усіх європейських народів, у кожного з них своя особлива мета і свої особливі засоби здійснення цієї мети». Народна педагогіка, яка виникла в період зародження людського суспільства, є узагальненням колективної народної творчості та яскравим проявом педагогічної культури кожного окремо взятого народу світу. У народній педагогіці знайшли своє втілення думки та прагнення народів, їх ідеали і погляди на процес формування дитини. Створені народом педагогічні

надбання втілились у перлинах народної творчості: казках, приказках, легендах, піснях; які служать для виховання покоління і в наш час.

Народна педагогіка є відображенням особливостей національного характеру народу-творця. Найяскравіше характерні риси народу, його переконання, моральні цінності та прагнення розкриваються в усній народній творчості, яка надійно зберігає народну виховну мудрість, його педагогічну культуру та народну мораль (міфи, легенди, перекази, прислів'я, приказки, казки).

Першоосновою процесу відродження системи виховання є повернення до національних коренів народу, і, насамперед, до народної педагогіки, що увібрала в себе виховну мудрість свого народу. Кожний народ висуває свої погляди на виховання і навчання. Історія розвитку культури, мистецтва, літератури, філософії; естетики нерозривно пов'язана з творчістю народу. На основі багатого життєвого досвіду народ створив свою народну педагогіку, цілі, завдання і засоби якої відображені в фольклорі (казки, прислів'я, приказки, пісні), а також в традиціях сімейного виховання, а пізніше ідеї народної педагогіки були розвинуті видатними мислителями, педагогами Англії (Р. Ашам, Р. Мюлькастер, Т. Мор, В. Петті, Ф. Бекон, Дж. Мільтон, Д. Локк, Г. Спенсор, А. Белль, Дж. Лапкастер, Р. Оуен та ін.); Німеччини (В. Ратке, І. Базедов, І. Кампе, Й. Гербарт, А. Дістерверг, Д. Фребель, В. Гетте, І. Кант, В. Гумбольдж, Х. Зальцман, Г. Гейне та ін.); Франції (Ж.-Ж. Руссо, Ф. Рабле, М. Монтень, Ф. Фенелон, Ш.Л. Монтескьє, Д. Дідро, К.А. Гельвецій та ін.).

Народна педагогіка має міцне та глибоке коріння. Впродовж свого розвитку народи цих та інших країн започаткували і розвинули власні традиції виховання.

Проведені нами наукові дослідження з проблем народної педагогіки свідчать про те, що вивчення досвіду народного виховання входимо до кола питань, які цікавили педагогів минулого та сьогодення. Великий французький педагог Ж.-Ж. Руссо узагальнив і систематизував досвід народного виховання у своєму педагогічному творі «Еміль, або Про виховання». Він запропонував створити нову систему природного і вільного виховання, яка б враховувала інтереси та вікові особливості дітей і передбачала б поважливе ставлення до них.

Народна педагогіка Франції виробила притаманний лише їй раціональний підхід до родинного виховання. Кожна людина впевнена у тому,

що необхідно бути вимогливим у питанні виховання дітей, оскільки «Хто дітям потикає, той сам ридає» вчить французька народна мудрість.

Такі видатні мислителі як Ф. Рабле, М. Монтень, Ф. Фенелон, Ш.Л. Монтескьє, Д. Дідро, К.А. Гельвецій зробили вагомий вклад у розвиток народної педагогіки Франції, збагативши її новими формами і методами виховного впливу на дитячу особистість.

Англійський народ створив – свою неповторну народну педагогіку, яка відображена в англійському фольклорі (казки, приказки, пісні), а також в традиціях сімейного виховання. Ідеї англійської народної педагогіки згодом були розвинуті такими видатними мислителями, педагогами як Р. Ашам, Р. Мюлькастер, Т. Мор, В. Петті, Ф. Бекон, Дж. Мільтон, Дж. Локк, Г. Спенсер, А. Белль, Дж. Манкастер, Р. Оуен та ін.

Один із найбільш впливових англійських мислителів з питань виховання, зокрема розумового, морального, трудового, фізичного є Дж. Локк. Він прекрасно розумів, що велика справа виховання – вплинути на мораль, виховувати душу, закласти у виховання хороші звички і принципи доброти та мудрості, розвивати міцність, активність і працьовитість, при чому спиратися на джерела народної педагогіки. Дані педагогічні ідеї Дж. Локк викликав у своїй праці «Думки про виховання» (1692 р.).

Кожен народ висуває свої погляди на виховання і навчання. Історія розвитку німецької культури, мистецтва і літератури нерозривно пов'язана з творчістю народу, який створив свою народну педагогіку, ідеї якої відбиті в німецькому фольклорі: казках, приказках, прислів'ях та піснях, а також в народних іграх, танцях, музиці, обрядах, традиціях трудового й сімейного виховання. Мета і завдання німецької педагогіки повністю співзвучні з навчально-виховною діяльністю та метою сучасної школи.

Німецька народна педагогічна думка стала першоосновою становлення професійної, наукової педагогіки, яка забезпечила високий науковий зміст видатних педагогів Німеччини В. Ратке, І. Базедова, І. Кампе, Й. Гербарта, А. Дістерверга, Ф. Фребеля та ін. Зокрема Х. Зальцман основою народної освіти і виховання вважав право кожного на освіту, причому школа на його думку, мала будуватися на найкращих народних традиціях. Саме Х. Зальцману належить ідея створення народних шкіл.

Значний внесок у вивчення і популяризацію народної педагогіки зробили також класики німецької літератури, діячі культури й науки, і, зокрема І.В. Гете, Г. Гейне.

Простеживши на багатому фактичному матеріалі процес зародження, становлення і розвитку народної педагогіки у різних зарубіжних країнах (в нашому випадку Англії, Німеччини та Франції), вивчивши процес збагачення їх народно педагогічної думки видатними представниками народу названих країн, приходимо до висновку про те, що народна педагогіка є складником загальнонародної педагогічної культури, яка втілює в собі багатовіковий досвід народу у справі виховання та навчання дітей та молоді.

Вивчення народного досвіду виховання підростаючих поколінь на усіх етапах історичного розвитку країн входило до кола інтересів видатних мислителів, педагогів, письменників, поетів минулого в сучасності. Народ-но-педагогічні ідеї завжди посідали провідне місце у творчості видатних мислителів, педагогів, просвітителів, які першооснову черпали з народної педагогіки. Культура кожного народу включає в себе, крім матеріальної, і духовну: народну творчість, народну мораль, національні традиції, звичаї і обряди, народні знання про різні сфери життя (народне землеробство, медицина, мете реологія тощо). Народна культура (освіта, театр, архітектура, наука та ін.) відображає цілісний культурно-історичний шлях народу, зміст і дух його життя. Школа має забезпечувати оволодіння кожним учнем народною культурою, а на цій основі – всіма національними та загальнолюдськими цінностями. Саме на це й спрямоване народознавство, завдяки використанню якого у навчально-виховній роботі діти розумом і серцем засвоюють народну мораль, певні норми поведінки, етику й естетику побуту, культуру, оволодівають уміннями та навичками трудової діяльності, фізичного вдосконалення.

До сказаного вище додамо, що автором даної публікації вперше в історії педагогіки був започаткований новий напрям «Проблеми виховання в зарубіжній народній педагогіці», на основі якого був розроблений і прочитаний автором курс лекцій студентам Київського національного лінгвістичного університету. А згодом був розроблений і спецкурс «Проблеми виховання в зарубіжній народній педагогіці», яким були передбачені не лише лекції, а й семінарські практичні заняття та екскурсії. Даний спецкурс був включений в навчальні плани декількох педагогічних вузів України.

В подальшому спецкурс був удосконалений, дещо перероблений та доповнений і прочитаний автором в педагогічних вузах Німеччини, Польщі, Угорщини, Куби де дістав схвальну оцінку. Спецкурс ставив за мету ознайомити студентів з особливостями етнопедагогіки, спрямованої на виховання

національного характеру, із скарбницею народної педагогічної мудрості, традиціями, звичаями, обрядами народів зарубіжних країн. Усе це потрібно для того щоб студенти зрозуміли, що кожний народ створює свою особливу народну педагогіку, спрямовану на відтворення певного самобутнього національного характеру і що народна педагогіка є основою національної системи виховання, яка спирається на досвід багатьох поколінь.

Останнім часом з проблем зарубіжної народної педагогіки, зокрема Англії, Німеччини, Польщі, Угорщини, Франції, Іспанії, Китаю, Болгарії та ін. під науковим керівництвом М.Б. Євтуха було підготовлено і захищено більше десяти дисертацій, а також опубліковано декілька монографій та цілий ряд наукових статей.

Ключові слова: зарубіжна народна педагогіка, народна педагогіка Англії, Німеччини, Франції, національні особливості, національний характер.

Література

- Ушинський К.Д. (1954). Твори: У 6-ти томах. Т. 1, Київ, С. 54.
- Євтух М.Б., Швець Т.А. (2001). Народнопедagogічні традиції виховання у Франції. Монографія. Переяслав-Хмельницький, 110 с.
- Євтух М.Б., Тадеєва М.І. (1996). Етнопедагогічні традиції виховання у Великій Британії. Монографія. Рівне, 181 с.
- Махінов В.М. (1999). Традиції виховання в німецькій народній педагогіці : автореф. дис... канд. пед. наук. Київ, 23 с.

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ СОФІЇ РУСОВОЇ ПРО РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Яна Матюшинець

Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

Парадигма сучасної системи освіти спонукає до нового прочитання провідних ідей педагогів минулого для впровадження їх в освітній простір закладів дошкільної та початкової освіти. Зокрема, розвивальні середовища дитячих садків і початкових шкіл на сучасному етапі відігра-